

Torah from Around the World

Een mens heeft de plicht zich uit te spreken, wanneer zijn woorden gehoor zullen vinden, maar moet er het zwijgen toe doen, wanneer hij weet dat zijn woorden zullen worden genegeerd.

Talmoed, Jevamot 65b

Sjabbat 7 september 2019 / 7 Elloel 5779, Sjoftiem, Devariem/Deuteronomium 16:18 - 21:9

Tanach blz. 385 - 393

Haftara: Jesjaja 51:12 - 52:12

Tanach blz. 888-890

vertaler: Paula Reisner

Commentaar: Rabbijn Arnold M. Eisen, decaan van en docent joodse filosofie aan het Jewish.

Theological Seminary, New York.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <http://www.itsa.edu/the-pursuit-of-justice>

Het recht zoeken

Rousseau begon zijn beroemde essay over het ideale politieke bestel, *Du Contrat Social* ['Over het maatschappelijk verdrag'] met een intentieverklaring: „Stel je mensen voor zoals ze zijn en wetten zoals ze zouden kunnen zijn." Hetzelfde zou gezegd kunnen worden van het doel van Mosjé met het boek Devariem/Deuteronomium en in het bijzonder met de sidra van deze week. Mosjé laat een blauwdruk zien van de ideale maatschappij, die door de Jisraëlieten in het Beloofde Land volgens goddelijke aanwijzingen zal worden opgebouwd. Die sociale en politieke orde, belooft hij uit naam

van God, zal uitsteken boven ieder bestaand regime op tenminste twee manieren: de wijsheid van zijn wetten en het feit dat God 'onmiddellijk bereikbaar' zal zijn. (Devariem 4:7)

Bovenal zal het sociale contract dat Mosjé in gedachten heeft er één van rechtvaardigheid zijn: rechtvaardige magistraten; rechtvaardige woorden; geen oneerlijkheid, voorkeursbehandelingen of omkoperij. "Zoek het recht, en niets dan het recht. Dan zult u in leven blijven en mag u het land dat de Eeuwige, uw God, u zal geven, in bezit nemen." (Devariem 16:20)

Er is echter een probleem met dit mandaat en Mosjé is zich daar goed bewust van: "mensen [blijven] zoals ze zijn". De aard van de mensen aan het eind van de reis door de wildernis waar God het mee moet doen is meer geschikt om een ideale maatschappij mee te vormen, dan de generatie van hun ouders, de voormalige slaven. Maar ook deze Jisraëlieten zijn allesbehalve perfect: ze zijn zondig, gewelddadig, bedrieglijk, geneigd tot het begaan van vergissingen: met andere woorden, *menselijk*. Sommigen van hen, waarschuwt onze sidra, zullen verleid worden andere goden te dienen en zullen als straf ter dood gebracht worden. Anderen zullen waarzeggers raadplegen of "hun zoon of dochter als offer verbranden." (Devariem 18:10) Er zullen moordenaars zijn en 'bloedwrekers' die op hen jagen. Er zullen tragische ongelukken zijn, zoals met de twee mannen, die hout gaan hakken en waarbij "het blad van de steel vliegt en de ander zo raakt, dat hij sterft." (Devariem 19:5) Er zullen oorlogen zijn en onbeschrijflijke gruweldaden, die zij met zich meebrengen. (Devariem 20:13)

Het bloed vloeit rijkelijk in deze bladzijden van Devariem, het gevolg van het feit dat het boek een poging doet om een rechtvaardige en heilige orde op te leggen aan schepselen van vlees en bloed. Het is tekenend, denk ik, dat de sidra eindigt met de zaak van een vermoorde persoon die gevonden is in het veld en waarvan de moordenaar onbekend is. Een ceremonie moet plaats vinden waarbij de oudsten van de dichtstbijzijnde stad de nek van een koe breken en verklaren: „Onze handen hebben dit bloed niet vergoten, onze ogen hebben het niet gezien." Op deze manier zal de Jisraëlieten de "bloedschuld" niet worden aangerekend. "Daarmee doet u wat goed is in de ogen van de Eeuwige." (Devariem 21:7 en 9)

Deze sidra gaat, meer dan enig andere in Devariem, over wat we *gezag* zouden noemen: rechtvaardige daden in een wereld vol wandaden; macht, die rechtvaardig is en niet alleen maar effectief; heerschappij van diegenen, die recht hebben om te heersen. Er wordt een reeks van gezagsdragers opgesomd, die begint met het woord, waarmee de sidra een aanvang neemt en waaraan zij haar naam ontleent, *sjoftiem* – magistraten, gevolgd door ambtenaren, rechters, priesters, profeten, ouderen, koningen en natuurlijk de directe en ultieme schrijvers van het boek, die de bronnen zijn van gezag: Mosjé en God. We hebben dringend gezag nodig, leert de Tora ons, omdat onze levens uiteindelijk afhankelijk zijn van wat juist is om te doen en dat is voor ons moeilijk.

Rabbijn Nissim Gerondi (bekend onder zijn acroniem, de Ran; 1310 – 1376) trad dit centrale raadsel van onze sidra met grote vindingrijkheid tegemoet. (Ik citeer de selectie uit Gerondi in *The Jewish Political Tradition*, geredigeerd door Michael Walzer et al, 2000, Vol. I, blz. 156 – 161) „Elk volk heeft een politieke organisatie nodig," schreef hij en de Jisraëlieten – die de opdracht hadden om een ideale maatschappij in te richten volgens Gods aanwijzingen – hadden een *tweeledige* autoriteitsstructuur nodig, die overeenstemde met hun speciale missie. De Jisraëlieten waren aan de ene kant een volk zoals ieder ander, die met elkaar moesten samenleven in gemeenschappen en staten, die bestuur vereisten. Maar ze waren ook gezegend met Gods wetten en de voortdurende tegenwoordigheid van God. Deze unieke status machtigde de oneindige zoektocht naar rechtvaardigheid, waar Mosjé toe oproept bij het begin van sidra Sjoftiem. De wetten van Tora zijn ontworpen om zowel een ideaal politiek bestel in te richten, alsook om "de zegenrijke goddelijke kracht ertoe te bewegen ons trouw te blijven."

Deze wetten, vervolgt Rabbijn Nissim, zullen echter niet altijd in praktijk gebracht kunnen worden. Als we bijvoorbeeld de beperkingen volgen, die voorgeschreven worden in Tractaat Sanhedrin van de Talmoed, dan kunnen we moordenaars alleen schuldig achten aan een halsmisdad als we bewijs vinden door de verklaringen van twee getuigen, dat ze (de moordenaars) gewaarschuwd waren over de consequenties van de misdaad voordat ze die begingen en precies wisten wat ze deden toen ze moordden. „Er is geen twijfel dat dit vereist is bij rechtvaardige rechtspraak," observeerde Gerondi - maar als we dit opvolgen, gaan moordenaars vrijuit! „ Dat is waarom God de benoeming van een koning beval in het belang van beschaving." De koning zorgt ervoor dat het systeem werkt; „als er iets ontbrak in het politiek bestel, werd het opgevangen door de wet van de koning."

„Zoek het recht, en niets dan het recht" heeft betrekking op de ideale orde. „Het zal je goed recht zijn om een koning over je aan te stellen", zet die orde met beide benen op de grond.

Gerondi's oplossing voor de opvallende spanning in de sidra is elegant, maar valt op haar beurt natuurlijk ook ten prooi aan een gevaar, waar de commentator zich heel goed van bewust was, en waarnaar de sidra zelf verwijst: koningen zijn vaak corrupt. Ze nemen misschien te veel vrouwen, vergaren te veel goud en zilver, leiden hun onderdanen op een pad, waarvan God niet wil dat ze het betreden (terug naar Egypte), of eenvoudig van het rechte pad af. De koning moet een kopie van de Tora schrijven in de hoop dat het zijn gedrag beïnvloedt. (Devariem 17:16-20) Mosjé is zich er goed van bewust dat mensen dag en nacht kunnen spenderen met het lezen van de Tora of het zelfs kunnen kopiëren en vervolgens toch de geboden niet opvolgen. Hij weet ook, dat ze wetten kunnen interpreteren op manieren, die God nooit zou goedkeuren. Dat is niet te voorkomen. En toch dringt de Tora er op aan dat de Jisraëlieten een poging daartoe wagen.

We zouden Devariem een Zionistisch boek kunnen noemen. Het wenst dat de Jisraëlieten de mitzvot verder uitdragen dan binnen de privésfeer van huis en synagoge en een poging doen ze toe te passen in de gehele sociale en politieke orde. Het rechtssysteem moet rechtvaardig zijn, er moet voor de armen gezorgd worden; de wetten en normen van Tora moeten onderwijs en gezondheidszorg, milieupolitiek, buitenlandbeleid, behandeling van minderheden en spreiding van welvaart regelen. Het is een grootse en veeleisende visie, de grondlegging van mijn eigen religieuze Zionisme en die van ontelbare andere eigentijdse Joden.

Wat vinden we dan van het ongelijkmatige succes van de staat Israël in het naleven van deze hoge standaard? Voorbereid op fiasco's door de sidra van deze week, zeggen we dat, de Israëliische burgers en leiders menselijk zijn, dat ze werken onder druk van gebrek en oorlog, en onderworpen zijn aan dezelfde tekortkomingen als elk ander volk. De Tora veroordeelt alle afdwalingen van rechtvaardigheid streng – en roept allen op om beter te handelen, met het vertrouwen dat we dat kunnen.

Wat doen we met rabbijnen of andere leiders, die, in de naam van God en Tora – waarbij ze soms zonder twijfel sidra Sjoftiem citeren als teken van bewijs – Joden verbieden Arabieren in dienst te nemen of hen woningen te verhuren? Of aan Israëliische soldaten vertellen dat ze de bevelen niet moeten gehoorzamen om vestigingen te evacueren? En onderwijzen dat kinderen geboren uit spermadonaties van niet-Joden het risico lopen "negatieve genetische kenmerken van niet-Joden" te erven ("Jerusalem Riots Expose New Rift Between Religious Zionists and Authorities." *Forward*, 15 juli 2011)? Wij gaan in discussie met zulke leiders en dienen hen van repliek in de naam van Tora en generaties van commentatoren, want we zijn helemaal niet verrast dat sommige Joden de tekst op deze manier lezen. We zetten de hele kracht van wetenschap, wijsheid en ervaring in om steun te geven aan onze verschillende lezingen en inzet. En we verheugen ons dat Israël een democratie is en geen theocratie; het wordt bestuurd door burgermagistraten en burgerwetten en niet door geestelijken of zelfverklaarde profeten.

We hebben, opnieuw, een Joodse maatschappij en een Staat in het Beloofde Land, God zij dank, waarin Joden en anderen, met al onze tekortkomingen voortgaan het recht te zoeken, af te dwalen, en het weer opnieuw te zoeken.